

**RICHARD ROSECRANCE'NİN SİSTEM MODELİ
PERSPEKTİFİNDEN SOĞUK SAVAŞ SONRASI
ULUSLARARASI SİSTEMİN ANALİZİ**

*Yusuf YILDIRIM**

Makale Geliş Tarihi-Received: 25.12.2016
Makale Kabul Tarihi-Accepted: 20.03.2017

ÖZ

Westfalya Barış Antlaşmaları ile başlayan modern uluslararası ilişkilerde uluslararası sistemin yapısında, temel özelliklerinde ve aktör sayısında çeşitli dönemlerde farklı değişimler yaşanmıştır. Özellikle Post Westfalyan dönemin başlarında uluslararası sistemde ABD'nin siyasi, askeri ve ekonomik anlamda hegemon olduğu bir döneme şahit olmaktayız. Bu dönemde uluslararası sistemde yeni risk ve tehditleri içeren birtakım dinamikler görülmekte ve değişen güvenlik algısına paralel olarak da çeşitli dönüşümler yaşanmaktadır. Aynı şekilde diplomasi anlamında da farklı uygulamaların yaşandığı bir döneme girilmektedir. Çalışmada, Richard Rosecrance'nin uluslararası sistem tanımlamasında siyasi elitlerin ve yöneticilerin iç politikada karar alma mekanizmasındaki rolünden hareketle, Soğuk Savaş'ın hemen sonrasındaki dönemde uluslararası sistemin yapısı ve özelliklerine değinilmiştir. Bunun yanında devletlerin iç politikadaki ekonomik yapısının uluslararası sistemdeki politikalar üzerindeki rolü incelenmiştir. Ayrıca ABD'ye karşı gerçekleştirilen 11 Eylül 2001 Saldırıları sonrası yaşanan Post Westfalyan dönemde ABD önderliğinde diğer aktörlerin de katılımıyla oluşan uluslararası sistemin yapısında ve özelliklerinde ne gibi değişim ve

* Arş. Gör., Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü, yyildirim@uludag.edu.tr

dönüşümlerin yaşandığı ve bu durumun 2000'li yıllara nasıl yansıdığı analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası Sistem, Siyasi Elitler ve Yöneticiler, ABD Hegemonyası, Çok Taraflı Uluslararası Yapı, Richard Rosecrance.

180

IJSI 8/2
Aralık/
December
2015

THE ANALYSIS OF POST COLD WAR INTERNATIONAL SYSTEM FROM RICHARD ROSECRANCE'S SYSTEM MODEL PERSPECTIVE

ABSTRACT

In the modern international relations starting with Westphalian Peace Treaties, the different changes occurred in the structure main features and actor number of international system in different period. Particularly, in the early of Post Westphalian era, we have witnessed the period that in the international system USA has been hegemonic in the military, politic and economic sense. In this phase in the international system several dynamic faced involving new risks, threats and several transformations occurred correspondingly changing security perception. Similarly, different practices occurred in the meaning of diplomacy in this phase. At this study, act on role decision making mechanism in the internal politics of the political elites and managers in the Richard Rosecrance's international system definition has touched upon the structure and characteristics of the international system in the post-Cold War era. In addition, the role of states's internal economic policy on policies in the international system has been examined. It was analyzed what sort change and transformation in the structure and features of international system has experienced with the participation of other actors in the leadership of USA and how this situation was reflected in 2000s.

Keywords: International System, Political Elites and Manager, The US Hegemony, Multilateral International Structure, Richard Rosecrance.

GİRİŞ

Uluslararası ilişkilerde uluslararası sistemin yapısı uzun zamandan beri tartışılmakta ve üzerinde ortak bir noktaya varılamamaktadır. Westfalya Antlaşmalarından günümüze kadar uluslararası politik sistem, aktörler ve aktörler arasındaki etkileşimler bağlamında dönemsel olarak bir evrim geçirmiştir. Bu noktada uluslararası sistemde meydana gelen büyük değişim ve dönüşümlerin sebebi önemlidir. Geçmiş tecrübelerden hareketle, uluslararası sistemin yapısının ve mevcut uluslararası sistemin analiz edilmesi, uluslararası sistem hakkında gelecek hakkında öngörülerde bulunmamıza katkı sağlayacaktır. Uluslararası siyasal sistemin işleyişini anlamlandırmak ve kavramsal çerçevesini belirlemek için başvurulan sistem analizi günümüzde uluslararası ilişkiler disiplininde üzerinde en fazla çalışılan konulardan biridir. Bu bağlamda sistem kavramının ne olduğu önem kazanmaktadır. Sistem ve uluslararası sistem kavramının ne olduğu konusunda düşünce adamları arasında ortak bir fikir birliği olmamakla birlikte uluslararası sistemin genel tanımı konusunda fikir sahibi olmak çalışmamızda kolaylık sağlayacaktır.

Sistem, sözcük anlamı bakımından, aralarında düzenli ilişkiler bulunan ve bir parçadan meydana gelen, bir değişikliğin diğerini de etkilediği bağımlı değişkenler dizisi olarak tanımlanabilir. Sistem her bir parçanın bütün özelliklerini çok az yansıtır ve parçalar arasında ortak özellikler bulunur. Uluslararası sistemi de genel anlamda değerlendirirsek, temel öğeleri belirli sınırlarla birbirinden ayrılan ve aralarında düzenli ve bağımlı ilişkiler bulunan devletlerin oluşturduğu yapı olarak tanımlanabilir (Arı, 2013: 399). Sistem kavramının uluslararası politika literatüründe kullanılmaya başlanması II. Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkmıştır. 1955 yılından itibaren George Modelski, Richard Rosecrance, Karl Deustch, David Singer, Kenneth Waltz gibi yazarlar çalışmalarında “Uluslararası (Siyasal)¹ Sistem” deyimini, uluslararası politikanın analizinde birincil önem sahip bir kavram olarak kullanmışlardır.

¹ Faruk Sönmezoglu “Uluslararası Politika ve Dış Politika Analizi” (2014: 807) adlı eserinde Uluslararası Sistem kavramın literatürde “Uluslararası Siyasal Sistem” olarak kullanıldığını da ifade etmiştir. Fakat biz çalışmamızda bütünlüğü sağlamak adına uluslararası sistem kavramını kullanacağız.

Uluslararası (siyasal) sistem kavramı genellikle devlet merkezli (*state-centric*) bir bakış açısıyla ifade edilmektedir. Bu bağlamda sistem analizi, en geniş kapsamda uluslararası sistemde belirli bir güç dağılım biçiminin sistemde bulunan devletlerin dış politika üzerindeki etkilerini incelemektedir (Sönmezoğlu, 2014: 810-811).

Uluslararası sistemin yapısı ve araçları, birçok yazar tarafından farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Uluslararası sistem K. J. Holsti tarafından belirli bir sıklık ve düzen çerçevesinde birbiri ile ilişki içinde bulunan bağımsız siyasal birimler topluluğu olarak ifade edilmiştir. William Coplin de uluslararası sistem tanımında “bağımsız siyasal birimler” ifadesini kullanıp devlet dışı bazı unsurları da uluslararası sistemin üyesi olduğuna işaret etmektedir. Görüldüğü gibi uluslararası sistem konusunda farklı görüşler mevcuttur. Bununla birlikte uluslararası sistemde temel iki tür alt sistem yer almaktadır. Bunlar: coğrafi alt- sistemler ve fonksiyonel alt sistemler şeklindedir. Sistem analizi kapsamında uygulamaya konu olan coğrafi alt sistem türüdür. Coğrafi alt sistem düzeyi uluslararası sisteme ilişkin temel dinamiklerin yaygınlık seviyesi belirlenmesi bakımından önemlidir (Sönmezoğlu, 2014: 812-813).

Stanley Hoffman ise uluslararası sistemi “dünya politikasının temel aktörleri arasındaki ilişki kalıbı” olarak tanımlamakta ve uluslararası sistemi açıklamak için devletler arasındaki güç dağılımına bakmak yerine, onların politika ve davranışlarını anlamamız gerektiğini ifade etmiştir. Devletleri uluslararası sistemin çevresi olarak adlandıran Morton Kaplan, uluslararası sistemi güç dengesi, iki kutuplu, sıkı iki kutuplu birim, veto, evrensel ve hiyerarşik olarak sınıflandırmıştır (Waltz, Quester, 1982: 63-68). Aslında Kaplan'ın çalışmalarında tam olarak değinmediği çok kutuplu sistem sınıflandırması da Soğuk Savaş sonrası gelişmelerle kendini gösterecektir. İşte tam bu noktada Richard Rosecrance'nin uluslararası sistem konusundaki görüşleri önemlidir. Çünkü Rosecrance sistemi tanımlarken çok kutuplu sistem sınıflandırmasından hareket etmiştir.

Çalışmada odak noktamız olan Richard Rosecrance'nin, uluslararası sistemi açıklarken çizdiği çerçeve, bozucu bir kaynak ya da girdi, bir düzenleyici, bu iki elementi sonuç haline getiren çevresel kısıtlamalar ve sonuçlardan meydana gelmektedir. Sistem çözümlemesinde, 1740-1960 arası Avrupa tarihini dokuz ayrı tarihsel döneme ayırarak inceleyen Rosecrance, bu sistemleri de kendi aralarında

dengeli/istikrarlı ve dengesiz/istikrarsız sistemler şeklinde ikiye ayırmıştır. Bu sistemde, devletler bozucu unsurlardır. Eğer devletlerin seçkinleri daha çok kaynağı elinde bulunduruyorsa ve sistemde aktör sayısı fazla ise bozucu, yani istikrarsız sistem oluşur; eğer seçkinleri daha az kaynağı elinde tutuyorsa ve aktör sayısı az ise daha düzenli istikrarlı sistem oluşur. Düzenleyiciden kasıt ise Avrupa Uyumu ve Milletler Cemiyeti gibi çok taraflı yapılardır. Çevresel kısıtlamalar ise, siyaseti şartlandıran ve sonuçları etkileyen fiziki kısıtlamalardır. Örnek olarak sömürgeci devletlerin sömürdüğü toprak miktarı gösterilebilir. Sonuçlar olarak çizdiği çerçevede ise uluslararası sistemde tek kutupluluk veya çok kutupluluk düzeni meydana gelmektedir (Rosecrance, 1963: 229-267).

Rosecrance, merkezi otoritenin olmadığı anarşik sistemde uluslararası sistemin karışıklığa bürünmesini önleyecek üç sistemsel yapının mevcut olduğunu ifade etmiştir. Bunları: merkezi koalisyonların mevcut olduğu sistem (1815-1822), güç dengesi sistemi (19. yüzyıl esnasında ve 20. yüzyılın başları), caydırıcılık sistemi (1945'ten 1989'a kadar) şeklinde (Rosecrance, 1992: 64-66) tarihsel dönemlere ayırarak bir sınıflandırmaya tabi tutmuştur.

Uluslararası sistemin yapısını belirlemede aktörlerin sisteme etkisi ve sistemi şekillendirmedeki rolü çok önemlidir. Bu yüzden uluslararası sistemin istikrarlı veya istikrarsız bir görünüm arz etmesi uluslararası aktörlerin ilişkisine bağlıdır. Çalışmada, analiz birimi olarak devlet yapısı, analiz düzeyi olarak ise sistem merkeze konmuştur. Rosecrance'nin sistem modeli çerçevesinde uluslararası sistemin yapısı ve temel dinamiklerinin analiz edilmesi, Soğuk Savaş sonrası dönemin yapısını analiz etmede yarar sağlayacaktır. Çalışmamızda Rosecrance'nin sistem modeli çerçevesinde Soğuk Savaş sonrası uluslararası sistemin yapısı analiz edilmiş, uluslararası sistem tanımlamasında siyasi elitlerin ve yöneticilerin iç politikada karar alma mekanizmasındaki rolünden hareketle, Soğuk Savaş'ın hemen sonrasındaki dönemde uluslararası sistemin yapısı ve özelliklerine değinilmiştir. Bunun yanında devletlerin iç politikadaki ekonomik yapısının uluslararası sistemdeki politikalar üzerindeki rolü incelenmiştir. Ayrıca Rosecrance'nin uluslararası sistemde istikrarı sağlamak adına "Büyük Güçler Ahengi" (*Concert of Powers*) (ABD, Rusya Federasyonu, Avrupa Birliği, Çin, Japonya, gibi devletlerin uluslararası sistemde ortak işbirliği yapması esasına dayanan birlikteliği) deyimini üzerinde durulmuştur. Ayrıca 11 Eylül 2001

Saldırıları sonrasında "Büyük Güçler Ahengi"nin uluslararası sistemde istikrarı sağlamak adına önemli yeri olduğuna vurgu yapılmıştır. Bu bağlamda Rosecrance'nin ortaya attığı "Büyük Güçler Ahengi" yapısının uluslararası sistemi nasıl şekillendirdiğine değinilmiş ve son olarak uluslararası sistemin gelecekteki yapısı hakkında öngörü sahibi olmaya çalışılmıştır.

1. RICHARD ROSECRANCE'NİN SİSTEM MODELİ ÇERÇEVESİNDE SİYASİ ELİT VEYA YÖNETİCİLERİN ULUSLARARASI POLİTİKAYI ŞEKİLLENDİRMEDEKİ ROLÜ

Richard Rosecrance "Action and Reaction in World Politics" adlı eserinde uluslararası sistemdeki değişimleri yönetici elitleri ve karar vericilerin müdahalesini de göz önünde bulundurarak dokuz ayrı dönem veya sistemde incelemektedir. Buradaki dönemselleştirmede iç politikadaki elitlerin ve karar alıcıların dış politikayı veya uluslararası sistemi şekillendirmedeki rolü önemlidir. Rosecrance adı geçen eserde analiz ettiği tarihsel dönemleri "Yönelim" (*Direction*), "Kontrol" (*Control*), "Kaynaklar" (*Resources*), "Kapasite" (*Capacity*) şeklinde dört temel unsura dayanarak açıklamaya çalışmıştır. Bu bağlamda adı geçen kavramların ne anlam ifade ettiği önemlidir. Yönelim kavramı yönetici elitlerin iç ve dış politikaya yönelik amaç ve hedeflerinin karmaşıklığını vurgulamaktadır. Ulusal ya da dış politikada koruyucu ya da yenilikçi dinamikleri gerçekleştirmede ve dış politikanın şekillendirilmesinde elitlerin çabası ve tutumu önemli bir yere sahiptir. Kontrol kavramı kapsamında siyasi elitlerin ellerinde bulundurdukları güç ile uluslararası politikayı belirlemede ve sistemi şekillendirmede ciddi bir hükmetme misyonu üstlendiğini belirtmektedir. Elitlerin liderlikleri ve kişisel eğilimleri, elitlerin kontrol durumundan oluşmaktadır. İkna etme becerisi, beceriyi harekete geçirme niceliği, güce çevrilebilecek maddi kaynakların varlığı ve unsurları harekete geçirmedeki hız gibi unsurlardan oluşan Kaynaklar ise kontrol mekanizmasının uygulanmasına dayanmaktadır. Son olarak kapasite kavramı da uluslararası sistemin gücü ve onu bozan unsurları da kapsayan genel bir terimdir. Kapasite, düzenleyici ve çevresel güçlerden oluşmaktadır. Rosecrance, Kapasite kavramında sistemin bozucu girdilerinin mümkün olduğunca azaltılması gerektiğini savunmuştur (Rosecrance, 1963: 279-280).

Richard Roscerance'nin uluslararası sistemdeki değişimleri açıklarken çizdiği dönemsel çerçevede 1740-1789 arası dönemde uluslararası sistemde çeşitli aktörlerin uluslararası politikanın yapısı hakkındaki rahatsızlığı minimum seviyedeydi. Fransa'da "aydınlanmacı despotizm" döneminde reformlara rağmen eski rejimin politik, sosyal ve ekonomik yapısı elitler için tatmin edici bir düzeydedir. Uluslararası sistem ve devletlerin iç sistemleri değişime açık değildir. Kontrol mekanizmasında elitlerin ve karar vericilerin eski hanedanı korumaya yönelik politikalar izlediği görülmekte ve yönelim bağlamında ise statükocu bir anlayışa rastlanmaktadır. 1789-1814 döneminde Napolyon önderliğindeki Fransa'nın sistemde ağırlığını arttırmasıyla beraber elitlerin dünya görüşü farklılıklar göstermekteydi. Bir kısım elitler ve yönetici aktörler devrimci düzeni korumak için çabalarken diğer elitler kendi devletlerinin iç yapısını diğer devletlerin reform politikasından etkilenmeden koruma telaşındaydı. İlk grup daha önceki düzenin dönüşümünü amaçlarken ikinci grup mevcut uluslararası sistemin devamından yanaydı. 1814-1848 arası dönemin hemen başında Avusturya Başkanı Metternich ve İngiltere Dışişleri Bakanı Castlereagh sistemin işlerliği konusunda önemli roller üstlenmiştir. Sistemi uyum ve dengenin olduğu bir dönem olarak kabul eden Rosecrance İngiltere ve Fransa'nın sistemin yapısı hakkında benzer ideolojik söylemlere sahip olduğunu iddia ederken, Rusya, Prusya ve Avusturya gibi diğer aktörler sistemin ideolojik yapısı hakkında İngiltere ve Fransa'dan farklı düşündüğünü ifade etmiştir. Bu iki kutuplu yapı, devletler arasında devrim gerçekleştirmeyi, savaş ve düşmanlığı engellemekteydi. 1848 ve 1890 yılları arasında 1848 yıllarında meydana gelen devrimlerin yıkıcı etkisi monarşik yapıları olumsuz etkilemiştir. 1870'ler ile birlikte Almanya'nın siyasal birliğini sağlamasıyla "Bismarck Uyumu" olarak adlandırılan bir dönem başlamıştır. Yönetici elitler ideolojik söylemlerden kaçınmaya başlamıştır. Bu dönemde muhafazakârlar liberallerle yaşamaya istekliyken liberaller de muhafazakârlarla işbirliğine gitmişlerdi. Bismarck hem iç politikada hem de dış politikada sistemi şekillendirmede ve istikrarı sağlamada çok etkili olmuştur (Rosecrance, 1963: 232-254).

1890-1918 yılları arasında uluslararası ilişkilerde emperyalist milliyetçi akım devletler arasında işbirliğini engellemekteydi. Bu dönemde uluslararası istikrarsızlık hâkim olmaya başlamış, çeşitli devletlerdeki muhafazakâr ve liberal elitler kendi iç yönetim sistemlerini sürdürme konusunda kararlıyken diğer devletlerin iç

oluşumları konusunda oldukça duyarsız bir tavır takınmıştır. Bu dönemde uluslararası sistemde ideolojik anlamda çok da farklılığın bulunmadığı iki kutuplu yapı sona ermiştir. 1918-1945 arası dönemde ise totaliter milliyetçi bir dönem hâkimdi. Demokratik ve faşist elitler arasında sadece askeri açıdan değil ekonomik ve siyasi açıdan da önemli farklılıklar mevcuttu. İkna kabiliyeti ve korkutuculuğuyla önemli bir yere sahip olan Hitler'in siyasi elitlere olan ilgisi Metternich ile yaklaşık olarak aynıken halk ile olan birlikteliği benzersizdi. Siyasi ikna ve terör stratejisi onun en büyük gücüyken en büyük zayıflığı ise demokratik rakiplerle olan ilişkiydi. İki dünya savaşı arası dönemde savaşı önlemede yetersiz kalan Milletler Cemiyeti gibi bir uluslararası örgütün uluslararası sistemde istikrarı önleme açısından da yetersiz kalması demokratik yönetimlerin işbirliği yapma konusundaki yetersizliklerini gözler önüne sermiştir. 1945-1960 arası dönemi ise SSCB'li ve ABD'li yönetici elitlerin yeni uluslararası sistemde hâkim olduğu bir dönem olmuştur. İki blok da kendini ne güvensiz ne de aşırı güvenlikli hissediyordu. Elitler kendi güvenliklerini tehlikeye düşürmeye zemin hazırlayacak olaylardan kaçınmaktaydı. İki blok tarafsız ve milliyetçi diğer bloğu diplomatik ve ekonomik açıdan bir nüfuz alanı olarak belirlemiştir. Bu dönemde revizyonist milliyetçi söylemler hakimken elitler genellikle ulusal ve güvensiz olarak görülmekteydi (Rosecrance, 1963: 254-267).

Rosecrance'nin tarihsel sınıflandırmasında siyasi elitlerin uluslararası sistemi şekillendirmedeki rolü çok önemliyken iç politikadaki ekonomik eylemler de dış politikayı şekillendirmede önemli bir yere sahipti. Geçmişte ekonomik bağlamda devletlerin dış politikayı şekillendirmesinde toprak ele geçirme veya işgal etme olgusu önemli bir yer tutmaktaydı. Çünkü toprak, üretim ve gücün temel faktörü olarak görülmekte ve devletler, imparatorluklar kurarak ya da toprak ele geçirerek konumlarını iyileştirmekteydi. Milliyetçilik çağından önce ele geçirilen bir prenslik isteyerek ve herhangi bir zorluk çıkarmadan hükümdara itaat ederdi. Bu yüzden Habsburg monarşisi, İspanya, Fransa ve Rusya, Onaltıncı ve Ondokuzuncu yüzyıllar arasındaki Avrupa'da bölgesel genişleme yoluyla büyük güç haline gelmiştir (Rosecrance, 1996: 48).

Bununla beraber Sanayi Devrimi ile birlikte emek ve sermaye yeniden önem kazanmış ve toprağın aksine bu iki ekonomik bileşim devletlerarası ilişkilerde ve uluslararası sistemin şekillenmesinde aktif rol oynamıştır. Özellikle İngiltere, ekonomik anlamda yeni

kaynakların keşfedilmesinde önemli yenilikler yapmıştır. Doğal kaynaklar, özellikle de kömür, demir ve daha sonra da petrol ekonomik açıdan hayati önem taşımaktaydı. Yirminci yüzyılın sonuna kadar üretimde tarım ve maden kaynakları olarak bilinen mobil faktörler önem kazanmıştır. Bu dönemde devletlerin izlediği ekonomik politikalarda önemli bir sermaye aracı olan toprak gittikçe cazibesini yitirmiştir. İkinci dünya savaşından bu yana üçüncü dünyadaki sömürge devrimleri gösterdi ki gelişmekte olan toplumların milliyetçi bağlamda örgütlenme seferberlikleri, uluslararası ekonomik kaynakları sömürmeye çalışan istilacı ya da emperyalist güçlerin kendi ekonomik düzenlerini sürdürmelerini engellemekte başarılı olmuştur. Bununla birlikte toprak fiyatlarının hızla düşmesi 1970 ve 80'lerde yeni bir siyasi-ekonomik modelin genişlemesine neden olmuştur. Devletler bölgesel genişlemeden ziyade ticaret devletini esas olarak kabul etmiştir. Herhangi bir askeri ve stratejik hedefi olmayan küçük devletler de ticarete yönelik stratejiler benimsemiştir. Küçük Avrupa ve Doğu Asya ülkeleri ile birlikte, Japonya ve Batı Almanya, II. Dünya Savaşı'ndan sonra ticari ve ekonomik bağlamda güçlü bir şekilde hareket etmiştir (Rosecrance, 1996: 48-49).

2. RICHARD ROSECRANCE'NİN SİSTEM MODELİ ÖNGÖRÜSÜ ÇERÇEVESİNDE SOĞUK SAVAŞ DÖNEMİ ULUSLARARASI SİSTEMİN ANALİZİ

Uluslararası ilişkileri modern anlamda 1648 Westfalya Barış Antlaşmaları ile başlatmak mümkündür. Westfalya Barış Antlaşmaları, Otuz Yıl Savaşı olarak bilinen, din ve iktidar mücadelesine sahne olan bir Avrupa savaşı sonunda gerçekleşmiştir. Bu barış ile güç dengesine dayalı ulus devletinin ve uluslararası sistemin temeli atılmıştır. Uluslararası sistemde Westfalya'dan sonra İkinci Dünya Savaşı'nın sonuna kadar çeşitli dönemlerde devletler arasında gerçekleştirilen mücadelelerin ortak özelliği, uluslararası sistemde güç dengesi ekseninde gerçekleşmesidir. Uluslararası sistemde denge durumu, onu bozmaya çalışan veya aykırı hareket eden üye ya da üyeler tarafından bir şekilde korunmaya çalışılmıştır. İkinci Dünya Savaşı'nın hemen ardından Yalta Konferansı (1945) ile başlayan ve Alma Ata Deklarasyonu ile SSCB'nin dağılmasına kadar süren Soğuk Savaş döneminde, uluslararası sistemde dünya devletlerinin büyük çoğunluğunun ABD ve SSCB liderliğinde iki blokta birine dâhil olduğu veya bu blokları desteklediği iki kutuplu

bir görünüm mevcuttur. Özellikle askeri konularda ve güvenlik konularında blok üyeleri, genellikle blok liderlerinden bağımsız bir şekilde hareket edememişlerdir.

İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde uluslararası sistemin düzenleyici etkilerinin bozucu etkilere oranla daha baskın olduğunu ifade eden Rosecrance, ABD ve SSCB arasındaki muğlak ilişkilerin blok içi hizipleşmeye yol açtığını savunmaktadır. Ona göre Birleşmiş Milletler bu dönemde etkili olamamış, kıtalararası balistik füzenin varlığıyla beraber iki büyük aktör savaşa başvurmaktan kaçınmış, bu durum bir istikrar dönemi getirmiş ve iki blok arasındaki gerginlikten kaynaklanan milliyetçi üçüncü bir blok ortaya çıkmıştır. İki büyük güç, bu üçüncü bloku siyasi ve ekonomik açıdan bir nüfuz alanı olarak belirlemiş ve bu yapı savaş sonrası dönemden 1960'lı yıllara kadar devam etmiştir (Rosecrance, 1963: 261-267).

Rosecrance'ye göre, İkinci Dünya Savaşı'nı kazanan devletler, Almanya ve Japonya'yı ekonomik ve askeri açıdan aşağı tutmaya çalışmışlardır. Bu dönem, daha önce mevcut olan liberal ekonominin uluslararası sistemde başatlık kazanacağı bir dönem olmuştur. Artık ticaret devleti tanımı uluslararası ilişkilerde yer almıştır. Endüstrileşme sonucu ortaya çıkan ürünlerin uluslararası sistemde barışçıl biçimde dağıtılabilmesi, devletlerin yeni uğraş alanı olmuştur. Artan talep, endüstrinin genişlemesine ve daha iyi işlemesine yol açacaktır. Böylece devletler arasında askeri ve siyasi yapının yerini karşılıklı bağımlılığa dayanan ticaret devletleri alacaktır, devletler gelişmek ve yaşamak için diğer devletlere ihtiyaç duyacaktır (Rosecrance, 1986: 111-124). Rosecrance Soğuk Savaş sonrasında sanal devlet (virtual state)'in ekonomik bağlamda artık uluslararası sistemde etkin olduğunu ifade etmekte ve sanal devlet olgusunun siyasi olduğu kadar ekonomik anlamda da önemli bir strateji olduğunu vurgulamaktadır. Sanal devlet ile birlikte ticari anlamda uluslararası düzen, üretim kapasitesinin ve personelin azaldığı küreselleşmenin de etkisi ile emek ve sermayenin hızla yer değiştiği bir yapıya doğru evrilmektedir (Rosecrance, 1996: 52).

Devletler beşeri sermayenin geliştirilmesine yönelik adımları hızlandırdıkça sanal devletin etkinliği ve etkililiği de artmış olacaktır. Böylece çok uluslu şirketler dünyanın birçok yerinde üretim yapacak ve dünya ekonomisine katkı sağlayacaktır. Nihayetinde hem ulus devletler hem de şirketler birbirlerine güvenmek zorunda kalacak ve

birbirlerine ekonomik ve siyasal anlamda ihtiyaç duyacaktır. Sonuç olarak devletler arasındaki ekonomik ilişkiler artacak ve doğal olarak üretici ülkeler, başka yerlerde yükselen endüstrilerin ardındaki beyin olmak için çaba sarf edeceklerdir. Bununla birlikte devletler arasındaki bağlantıları koparmak, uluslararası sistemde işbirliğine zarar verecektir. Bu yüzden uluslararası sistemdeki işbirliği de çatışmanın daha az olmasıyla sağlanabilir. Uluslararası sistemde ulus devletler olduğu sürece çatışma ortamı yok olmayacaktır. Bu şartlar altında uluslararası ilişkilerin ekonomik yapısı gittikçe önem kazanmaktadır. Bu yapı ulus devletler arasındaki çatışmaları etkileyebilir ya da geciktirebilir. Toprak ana üretim faktörüken başka uluslara saldırmak cezbedici olabilir. Temel üretim faktörleri daha az somut olduğunda durum değişebilir. Örneğin bilgi teknolojiler doğrultusunda kendini geliştiren devlete karşı saldırgan devlet soyut üretim faktörlerini ele geçiremez, işçiler ve emek üretenler bu durumda saldırıdan kaçmış olur. Bu durumda bir devlet diğerini cezalandırmaktan kaçınacaktır. Böylece çatışma ortamı azalacaktır (Rosecrance, 1996: 56-57). Bu yüzden devletlerin iç politikadaki ekonomik üretim faktörünün çeşidi uluslararası sistemde istikrarı ve düzeni sağlamada belirleyici olabilmekte ve devletin diğer aktörlere karşı tutumunu şekillendirmesinde önemli rol oynamaktadır.

Rosecrance, Soğuk Savaş döneminde uluslararası sistemde farklı zamanlarda gerçekçilik ve liberalizmin hâkim olduğunu ancak sistemin sadece gerçekçilik ve liberalizmin araçları ile anlaşılamayacağını ileri sürmekteydi. Ona göre ikisine de ihtiyaç duyulmaktaydı. Güç ve büyük güçlerin sayısı ne uluslararası politika ne de istikrar için yeterlidir. Uluslararası sistemde, ne güce dayalı uluslararası politika kendi kendine yeterlidir ne de geleneksel iktisattaki rekabet modeli sisteme düzgün bir şekilde uygulanabilir. Olaylar bu süreçlerin tam ortasında yer almaktadır. Uluslararası sistem ancak bu iki teorinin birbirini tamamlamasıyla açıklanabilir (Rosecrance, 1981: 713).

Rosecrance, Soğuk Savaş döneminde 1980'lere doğru ABD'nin uluslararası sistemde sorumluluk alamayacak bir duruma geldiğini iddia etmiştir ve uluslararası sistemde değişim taleplerini karşılamak için uluslararası sisteme ayak uydurması gerektiğini belirtmiştir. Ona göre, ABD, uluslararası sistemde düşüşü dolayısıyla artık uluslararası sistemde liderliği aranan bir devlet değil, dengeleyici rol oynaması gereken "ortalama" bir devlettir (Rosecrance, 1976: 11). ABD'nin

Soğuk Savaş dönemi sonrasında işbirliğinin artacağı uluslararası sistemdeki değişimin avantajlarından yararlanabilmesi için, iç ve dış politikalarını yeniden biçimlendirmesi gerektiğini belirtmiştir (Rosecrance, 1990). Nitekim Soğuk Savaş sonrası değişen dinamiklere bağlı olarak farklı politikalar izleyen ABD, uluslararası sistemdeki olaylardaki müdahaleci tavrıyla sistemi şekillendiren önemli bir aktör olmayı başarmıştır.

Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle beraber dünya yeni bir boyuta bürünmüştür. Yeni dünya düzeninde Doğu ile Batı arasındaki ideolojik temelli mücadele ortadan kalkmış, bununla birlikte uluslararası sistemde istikrar ve işbirliği potansiyeli artmıştır (Yılmaz, 2013: 187). Rosecrance, Soğuk Savaş sonrası dönemin hemen başında da çıkara dayalı dünya ekonomisinin gelişmesi ve büyümesiyle beraber, devletler arasında karşılıklı bağımlılığa dayanan ticari liberalizmin uluslararası ilişkilere hâkim olacağını ifade etmiştir. Soğuk Savaş'tan çıkan yeni uluslararası sistemin yeniden düzenlenmeye ihtiyaç duyduğunu belirtmiştir. 19. yüzyıl uyumu gibi bir sisteme hala ihtiyaç duyulduğunu savunmaktadır. Bunun için sadece ABD'nin hegemon olduğu bir uluslararası sistem yerine, sistemin istikrarını sağlama adına ABD, Rusya Federasyonu, Çin, Japonya ve AB gibi devletler arasında işbirliğinin mevcut olduğu bir yapının olması gerektiğini ifade etmiştir. Bu devletlerin oluşturduğu "Büyük Güçler Ahengi" gibi ana bir koalisyonun önemine vurgu yapmıştır. Karşılıklı işbirliğine dayanan ticari sisteme Üçüncü Dünya Ülkeleri de katılırsa, uluslararası sistemde uyumlu merkezi koalisyonun gerçekleşmiş olduğu bir yapının oluşacağını iddia etmektedir (Rosecrance, 1992: 65-82). Yeni uluslararası sistemde düzenleyici ve istikrarı sağlayacak üç mekanizmadan söz eden yazar bunları güç dengesi, nükleer caydırma ve bir merkezi koalisyon yönetimin varlığı şeklinde açıklamaktadır. Merkezi koalisyon yönetimini de uluslararası sistemde hem en iyi hem de en muhtemel bir mekanizma olarak ifade etmektedir. Bu devletler arasında gerçekleşebilecek koalisyonun da iç ve dış politikada herkesin katılımı, ideolojik uzlaşma, liberal, demokratik ve ekonomik gelişmeye öncelik vererek savaş ve bölgesel yayılma arzusundan vazgeçme gibi üç ilke üzerine temellenirse yaşayabileceğini savunmaktadır (Rosecrance, 1992: 65-79) Bu temel ilkeler üzerindeki ortak işbirliği uluslararası sistemde işbirliğini arttıracak ve böylece ABD'nin tek başına hâkim olacağı bir yapı yerine, büyük aktörlerin uyum içinde olduğu bir durum hâkim olacaktır.

3. SOĞUK SAVAŞ SONRASI DÖNEMDE ULUSLARARASI SİSTEMİN TEMEL ÖZELLİKLERİ

3.1. 11 Eylül 2001 Saldırılarına Kadar Post Westfalyan Dönemin Analizi

Walter Jones, 11 Eylül 2001 saldırılarına kadar uluslararası sistemde, Soğuk Savaş sonrası dönemde karşılıklı bağımlılığa dayanan ekonominin ilişkilerin, öncelikli bir yere geleceğini ifade etmektedir. Siyasi ve ideolojik boyutta ise işbirliğine dayalı, dünya genelinde daha barışçıl bir ortamın gerçekleşeceği, istikrarın ve karşılıklı ilişkilerin gelişeceği, ABD önderliğindeki hegemonyanın devam edeceği ve yavaş yavaş ortadan kalkacağı bir döneme girilmektedir. Yine bu dönemde silahsızlanmanın azalacağı, bununla birlikte yumuşak güce dayanan ilişkilerin gelişeceği bir dönem görülmektedir. Fakat yine de, bölgesel tehditlerin ortaya çıkacağı, güvenlik sorunlarının da devam edeceğini ifade eden Jones, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin Soğuk Savaş dönemine oranla etkinliğinin daha fazla hissedileceğini vurgulamıştır. (Jones, 1997: 5). Bu dönemde, işbirliğinin uluslararası örgütler ve çok taraflı anlaşmalar aracılığıyla sağlanacağı da açık bir şekilde görülmektedir. Demokratik devletler, bunların içinde özellikle AB üyesi devletlerin, çok taraflı anlaşmaları imzaladığı ve bu konuda istekli oldukları görülmektedir. ABD ise 1997 yılında oluşturulan Kyoto Protokolü'nü imzalamamış ve Roma Statüsü ile kurulan Uluslararası Ceza Mahkemesi (UCM)'nin (1998) kuruluşuna ön ayak olmasına rağmen, bu anlaşmayı da onaylamamış ve anlaşmaya taraf olmamıştır. ABD'nin Soğuk Savaş sonrası bu anlaşmalara ve hukuki boyutlarına çok da sıcak bakmadığı görülmektedir (Uzer, 2013: 86). Uluslararası sistemde Soğuk Savaş sonrası etnik çatışmaların yaşandığı dönemde, Roma UCM ile savaş suçları ve insanlığa karşı işlenen suçların sistemli bir biçimde cezalandırılması, barış ve hukuku sağlama adına atılan önemli adımlardır.

11 Eylül Saldırılarına kadar yeni uluslararası sistem, hem hiyerarşik hem de çok merkezli bir görünüm sergilemektedir. Askeri ve siyasi bakımdan uluslararası sistemde ABD'nin lider konumun olduğu ve bu yüzden hiyerarşik bir yapının hâkim olduğu bir dönem yaşandığını söylemek mümkündür. Fakat ekonomik ve siyasi bağlamda ise uluslararası sistem çok merkezli bir yapıya bürünmektedir. ABD, önemli ve muazzam ekonomik bir aktör olması ile birlikte, tek büyük güç değildir ve AB, Asya-Pasifik Ekonomik

İşbirliği Örgütü (APEC) gibi ekonomik güç birliktelikleri ve bu örgütlerin bünyesinde ya da bunlardan farklı olan bağımsız güç otoriteleri mevcuttur (Yılmaz, 2013: 187-188). Bununla birlikte, SSCB'nin dağılmasından sonra ortaya çıkan "jeopolitik boşluk", Orta Asya ve Kafkasya ülkelerinin etnik ve dinsel bakımdan heterojen yapılarının, çeşitli çevreler tarafından kullanımına fırsat vermiştir. Bu devletlerde demokratik anlamda uyumlu bir ilişkinin oluşmaması nedeniyle, sistemde istikrarsızlık ve otorite boşluğundan kaynaklanan bir anarşik durum meydana gelmiştir (Canbolat, 2012: 129). Nitekim bu etnik çatışma ve jeopolitik boşluğun bir sonucu olarak, Sırbistan-Bosna ve Sırbistan-Kosova arasındaki savaş ortamı, bu bölgede ciddi sorunlara neden olmuş ve NATO'nun Sırbistan'a müdahalesine kadar geçen sürede, bu bölgede ciddi insan hakları ihlalleri yaşanmış ve hukuksuz eylemler gerçekleştirilmiştir.

Rosecrance, Soğuk Savaş'ın sonrasında 2000'li yıllara kadar ABD'nin yanında Rusya Federasyonu, AB, Japonya ve Çin gibi devletlerin de uluslararası sistemde etkin olacağını savunmaktadır. Bu beş gücün kurdukları yeni dünya düzenini bölgesel örgütlerle yeniden sağlayacağını, siyasi elitlerin ve yöneticilerin karar alma mekanizmasında çok daha etkili olacağını iddia etmektedir (Rosecrance, 1992: 65). Buna paralel olarak devletler arasındaki ilişkilerin barışçıl yolla ilerlemesi önemlidir. Bu noktada yumuşak güç kavramına vurgu yapan Joseph S. Nye, Soğuk Savaş sonrasında uluslararası sistemin, ABD liderliğinde askeri bakımdan tek kutuplu, ekonomik bakımdan üç kutuplu (ABD, Batı Avrupa ve Japonya) ve siyasal açıdan çok kutuplu hale geleceğini iddia etmiştir (Özdal, Karaca, 2014: 224). ABD'nin, Soğuk Savaş, SSCB'ye karşı sert güçle birlikte yumuşak gücü de kullanarak kazandığını iddia eden Nye, Soğuk Savaş sonrasında ise karşılıklı bağımlılığın artması üzerine yumuşak gücün daha önemli bir hale geldiğini iddia etmiştir (Nye, 2004: 57).

Yumuşak güç perspektifinde bütün toplumu kuşatacak şekilde "Büyük Güçler Ahengi" (ABD, Rusya Federasyonu, AB, Çin ve Japonya), sistemin merkezinde işbirliğini arttıracak; böylece uluslar farklı işlevler gerçekleştirecek ve farklı kuramsal rollerini kurallarına göre oynayacaklardır. Eğer böyle olursa, gücün, ulusları tek bir yapı etrafında birleştirici olduğu fikri geçerliliğini yitirecek ve böylece uluslar birbirinden ayrılmış kendi kararlarını bağımsız bir şekilde alabilecekleri bileşenler haline dönüşecektir (Rosecrance, 2002: 455).

2000'li yılların başında uluslararası sistemin yapısı, Rosecrance'nin de ifade ettiği "Büyük Güçlerin Ahengi" tezine uygundur. Çünkü güç dengesinin olmadığı bir sisteme rağmen hiçbir güç diğeri üzerinde açıkça hegemon değildir. Büyük güçler arasında nüfuz eden sert ideolojik farklılıklar mevcut değildir. Büyük güçlerden herhangi biri yalnızlık politikası izlememektedir, barışın sürdürülmesi hususunda devletler arasında genel bir uzlaşma göze çarpmaktadır ve büyük güçlerin çoğu bir uyum oluşturulmasını desteklemektedir. Aslında devletler arasında tek bir koalisyon oluşturma fikri yerine, sınırlı fakat örtüşen çıkarların bulunduğu örgüt çeşitliliğine şahit olmaktadır. Bu durum devletler arasındaki karşılıklı bağımlılık ve işbirliğinden kaynaklanmaktadır (Rasmussen, 2001: 204). Devletler arasında bir uyum oluşturma birtakım ön şartları mevcuttur. Bunlardan ilki, bir devletin koalisyondaki diğeri devleti yenebilecek bir kapasiteye sahip olmaması, ikincisi ise bütün büyük güçlerin sisteme katılmasıdır. Koalisyonun etkinliği hususunda yönetici elitler arasında ortak bir amaç olmalıdır. Aslında bu son husus çok önemlidir. Rosecrance da "Büyük Güçlerin Ahengi"ni açıklarken, yönetici elitler arasındaki ideolojik olarak uzlaşma sağlamanın önemine vurgu yapmıştır. Çünkü bu şekilde aktörler arasındaki çıkar çatışmaları en az seviyeye inmiş olacaktır (Rasmussen, 2001: 204). Rosecrance'nin ifade ettiği "Büyük Güçler Ahengi" deyiimi uluslararası sistemde her ne kadar makul görünse de devletler arasındaki çıkar çatışmaları, bu uyumun sorunsuz bir şekilde devam etmesini engellemektedir.

Benjamin Miller, büyük güç uyumunun oluşması için temel dinamikleri açıklarken şu hususa vurgu yapmaktadır: Büyük güçler, dönemin güçleriyle yapılacak herhangi bir işbirliği karşısında yer alabilecek sistemik ve iç kısıtlamaları aşmak için çaba göstermelidir. Bunun yanında büyük güçler, örneğin barışı sağlamak ve çatışma çözümü için ortak kamusal mallar sağlayabilecek güçlü teşvikler sağlamak zorundadır. Büyük güçler bu hususları sağlamak için benzer ve ılımlı politikalar izlemeli ve devrim, istikrarsızlık ve bilinçsiz tırmanma gibi uluslararası sistemde yaygın korkuların neden olduğu sistemsel sorunlar ile mücadelede kararlı olmalıdır (Miller, 1994: 348). Bu yüzden iç politikada temel problemlerini çözmüş olan bir devlet uluslararası sistemde karar alırken siyasi elitlerin ve yöneticilerin önderliğinde daha kararlı ve etkin politikalar izleyecektir.

Soğuk Savaş sonrasındaki yeni düzen, dünya çapında yaygınlığı artan, çok kültürlü ve çok uluslu sanayi düzeni kuran Batılı devletlerin ekonomik ve siyasi anlamda üstün ve elit aktörler olduğu tezini sarsmıştır. Özellikle, sermaye ve sanayi ürünlerinin büyük ölçekte ve yoğun bir şekilde gelişmesi, ulus devletin yerini artık çok uluslu şirketlerin almasına yol açmıştır. Ekonomide karşılıklı bağımlığa dayanan ve ulusüstü değerlerdeki yapıların değişmesi, geleneksel manada kendi kendine yeten, bağımsız ulus devletlerin özünü ve sınırları ortadan kaldırmış, küreselleşmeyi hızlandırarak Batı dışı dünyanın da uluslararası sistemde aktif olarak yer almasını sağlamıştır (Knutson, 2006: 354). “Sanal devlet” döneminin önemini sık sık vurgulayan Rosecrance sermaye işgücü ve bilgi günümüzde daha önce hiç olmadığı kadar hareketli bir hal aldığını iddia etmektedir. Bu ortamda, gelişmiş devletler toprak kazanmak yerine dünya piyasasında rekabet etmeyi tercih etmektedir. Bu anlamda sanal devlet ülkesel üretim yeteneğini arttırmak yerine hizmete ve insana yatırım yapmakta ve devletlerin uzmanlaştığı diğer alanların önemini vurgulamaktadır (Rosecrance, 2002: 443-455).

195

IJSl 8/2
Aralık/
December
2015

11 Eylül Saldırıları ve sonrasındaki tarihi süreç, ABD liderliğindeki uluslararası yapının tek kutuplu olmadığını göstermiştir. Çok kutuplu dünya düzenine geçişi simgeleyen 11 Eylül Saldırılarından sonra ABD'nin jeopolitiği ve jeostratejisinin Ortadoğu'da, Irak'ta, Orta Asya ve Afganistan'da güç kaybetmesiyle birlikte uluslararası sistemde Rusya Federasyonu, Çin, Hindistan, Japonya ve AB gibi uluslararası aktörler siyasi liderlerin aktif ve katılımcı politikalar izlemesi bu devletleri ABD ile rekabet edebilecek duruma getirmiştir (Çeçen, 2004: 19).

3.2. 11 Eylül 2001 Saldırıları Sonrasında Post Westfalyan Dönemin Analizi

11 Eylül 2001 tarihinde ABD'nin New York kentindeki dünya ticaret merkezinin ikiz kulelerine ve Washington'da Savunma Bakanlığı Pentagon'a gerçekleştirilen uçaklı intihar saldırıları, ABD'nin ulusal güvenlik kapsamındaki algılarını alt üst etmiş ve derinden etkilemiştir. 11 Eylül Saldırıları uluslararası ilişkilerde yeni bir döneme girildiğinin simgesi olarak gösterilmektedir (Çiftçi, 2009: 2010). Bu saldırılar, uluslararası sistemde güvenlik ve güç politikaları açısından önemli bir dönüm noktasıdır. Terör, asimetrik güç dengesinin zayıf olan tarafın güç kullanması olarak kendini

gösterirken, ABD dış politikasının da tekrar askerileşme yönünde şekillenmesine zemin hazırlamıştır ve diğer taraftan ABD izlediği sert güvenlik eksenli politikalarından dolayı müttefiki olan AB ile arasındaki görüş ayrılıklarının artmıştır (Ikenberry, 2001: 20). Bu saldırıların en önemli noktası, tarihte o zamana kadar görülmemiş bir biçimde, uluslararası sistemde hegemon bir aktör olan ABD'nin devlet dışı bir aktör tarafından saldırıya uğramasıdır. Bu yönüyle bu asimetrik saldırı bir ilktir. Bununla birlikte 11 Eylül Saldırıları sonrası uluslararası sistemin temel yapısı hakkında farklı görüşler ortaya atılmıştır. Bu görüşlerden ilki, uluslararası sistemde ulus devletin kısa ve orta vadede daha da güçleneceği, diğeri ise ulus devletin daha da zayıfladığı ve sistemde devlet dışı aktörlerin güçleneceği şeklindedir.

George W. Bush önderliğindeki ABD, 11 Eylül Saldırıları ile birlikte küresel terörizme karşı savaş başlatmış ve terörizme destek veren bütün devletleri terörist olarak nitelemiştir. Terör saldırılarının arkasında bulunan Afganistan'daki Taliban rejimi ve onun arkasındaki El Kaide örgütüne karşı uluslararası toplumda bir birliktelik oluşturmuştur. ABD Afganistan'a saldırıların hemen sonrasında gerçekleştirdiği askeri operasyon sonucunda Taliban rejiminin devrilmesine yol açmış ve ardından küresel toplumun tepkisini göz ardı ederek, Irak'ı da işgal etmiştir. ABD karar vericileri, küresel terör ve savaş kavramı içinde, kendisine karşı olan veya eleştiren uluslararası örgütlere de karşı çıkmış ve hukuksuz eylemlere girişmiştir. ABD, bu süreçte uluslararası aktörler üzerinde tahakküme dayanan bir ilişki kurmaya başlamış ve bu durum, uluslararası toplum tarafından tepki ile karşılanmıştır (Çiftçi, 2009: 216-217). ABD, 11 Eylül Saldırıları sonrası uluslararası sistemde, diplomasiye, uyuşmazlıkları barışçıl yollarla çözmek için başvurmamış, Afganistan ve Irak işgallerinde görüldüğü üzere işgal sonrası başvurmuştur (Özdal, Karaca, 2014: 239). ABD, işgal sonrası diplomasiyi yürütürken, çıkarları ölçüsünde barış yanlısı izlenimi vererek, uluslararası toplumun tepkisini dindirmeyi amaçlamıştır.

4. SOĞUK SAVAŞ SONRASI DÖNEMDE ULUSLARARASI SİSTEMDEKİ TEMEL AKTÖRLERİN GENEL DURUMU: KÜRESEL EKONOMİK ORTAKLIK MI?

1990'lı yıllarda uluslararası sistemin yapısı hakkındaki tahminlerden biri, ABD'ye karşı dengeleyici bir koalisyonun olacağı şeklindeydi ve bu koalisyonda Rusya Federasyonu ve Çin gibi aktörlerin aktif olarak

yer alacağı iddiasıydı. Özellikle 1999 yılında ABD liderliğindeki NATO'nun Kosova'daki Sırp mevzilerini bombalamasında bu iki aktörün ABD'ye karşı koyması beklenmekteydi. Fakat Rusya Federasyonu ve Çin'in ABD'ye karşı koyabilecek ekonomik kapasitesi mevcut olmasına rağmen bu iki aktörün, Sırbistan'ı koruma isteği ve çabası sadece söylem düzeyinde kalmıştır. Bu durumun temel sebebi ise ABD'ye karşı bu iki gücün dengeleme ve engelleme girişiminin başarısız olacağı endişesi yatmaktaydı. Çünkü ABD, asimetrik ve belirleyici bir güce sahiptir. Dolayısıyla ABD'nin 2000'li yılların başıyla birlikte uzun bir dönem daha uluslararası sistemde tek hegemon aktör olarak kalacağını tahmin etmek yanlış olmayacaktır. Diğer yandan AB'nin de ABD'ye karşı koyacak ekonomik gücü olsa da, askeri ve siyasi anlamda gücünün ise potansiyel büyük bir güç olarak kalacağı söylenebilir (Uzer, 2013: 77). Nitekim Soğuk Savaş sonrası dönemde Doğu Batı mücadelesinden galip çıkan Batı dünyası ve onun temsil ettiği değerlerin ürünü olan kapitalist sistem olmuştur. Bu durum, Batı dünyasının etki alanını genişletme sonucunu ortaya çıkarmıştır. Bu doğrultuda ABD, 2000'li yıllarda belirgin bir şekilde Latin Amerika, Ortadoğu ve Uzak Doğu'da nüfuz alanını arttırmaktadır. Bununla birlikte Rusya Federasyonu'nun engellemelerine rağmen, Kafkaslar ve Güney Asya'ya dahi girmiştir. Bu bölgede özellikle enerji kaynakları üzerinde Rusya Federasyonu, İran, Ermenistan üçlüsüne karşı, ABD, Türkiye, Gürcistan ve Ukrayna saflaşması da göze çarpmaktadır (Yılmaz, 2013: 189).

Bununla birlikte Putin önderliğindeki Rusya Federasyonu, ABD ve AB'nin yayılmacı politikalarına karşı Çin ile işbirliğine giderek, Kırgızistan, Tacikistan ve Kazakistan'ın da katılımıyla 1996 yılında kurdukları Şanghay beşlisini, 2001 yılında Özbekistan'ın da dahil olmasıyla Şangay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ) haline getirmiştir. Bu yapılanmada başlangıçta diyalog ve ekonomik işbirliği kurmayı amaçlarken, daha sonra Atlantik Bloku'nun Avrasya'daki yapılanmasına karşı bir blok izlenimi vermiş ve bu örgütle Asya Pasifik dayanışmasının temelleri atılmıştır. Rusya Federasyonu, Çin ile birlikte ŞİÖ çerçevesinde Orta Asya'nın kapılarını Batı'ya kapatmayı amaçlamıştır. Ayrıca Orta Asya ve Kafkasya eksenli bir diğer örgüt olan GUUAM da Gürcistan, Ukrayna, Özbekistan, Azerbaycan ve Moldova tarafından kurulmuş; AB ve Rusya Federasyonu'na karşı bir denge oluşturmayı amaçlamıştır (Kantarci, 2012: 71).

2008-2012 yılları arasında meydana gelen ekonomik krizden dolayı ABD'nin gücünün giderek azaldığı ve ekonomik liderliğini, sürdürmede zorlandığı görülmektedir. Günümüzdeki ekonomik çok kutupluluğun devam edeceğini vurgulayan Bromley, dünyada Asya'nın ekonomik anlamda yükselen değerine işaret etmiştir. ABD'nin ekonomik anlamda baş başa kaldığı krizi çözme adına, Avrupa ve Asya ülkeleri ile işbirliği yapması gerektiğine değinmiştir. Dönemin ABD başkanı Bush'un askeri anlamda Irak ve Afganistan'da gerçekleştirdiği politikaların başarısız olduğunu belirtmiş, 2000'li yılların ikinci yarısında Bush'un tekrar iktidara gelmesi ile bu politikaların terk etme yoluna gittiğini ifade etmiştir. Çünkü bu askeri politikalar uluslararası sistemde ABD'nin meşruiyetinin zedelenmesine yol açmıştır. Fakat ABD ekonomik anlamda bir krizle karşı karşıya kalması ve siyasi anlamda yanlış politikalar izlemesine rağmen küresel sistemde hala ABD'ye karşı ciddi anlamda karşı koyabilecek bir güç mevcut değildir (Bromley, 2011: 130).

11 Eylül Saldırıları sonrasında da açık bir şekilde görüldü ki devletler ortak sorunlar ve tehditleri alt edebilecek çok uluslu koalisyonlara ihtiyaç duymaktadır. Çünkü devletler arasında neoliberal eksende karşılıklı bağımlılığın artması, uluslararası şirketlerin varlığı, siyasi ve ekonomik ilişkilerin bölgesel entegrasyon şeklinde kendini göstermesi çok koalisyonlu yapıların önemini göz önüne sermektedir. Bu sistemin sınırları içerisinde devletler arası düzeyde gerçekleşen uyum süreçleri ve ekonomi politikaları uluslararası sistemde baskın merkezlerin artmasına yardım ettiği gibi sistemde çok kutupluluğa da katkı sağlamaktadır. Uluslararası sistemin kutupları, sadece teknolojik atılımlarla ortaya çıkan yoğun sanayideki büyük atılımlar sonucu değil, aynı zamanda yeni üretim ilişkileri sayesinde devletler arasında karşılıklı bir bağımlılık çerçevesinde belirlenmektedir (Primakov, 2010: 24-25). Rosecrance de uluslararası sistemde istikrarın sağlanması adına ekonomik kökenli çok uluslu koalisyonların uluslararası sistemde hâkim olması gerektiğini sık sık yinelemektedir.

Karşılıklı bağımlılığın arttığı uluslararası sistemde ABD yine hegemon güç olarak kabul edilse de Çin'in ve Doğu ekonomilerinin yükselen gücünü göz ardı etmemek gerekir. Gelişen ekonomisi ile birlikte Çin'in uluslararası sistemle bütünleşmesi uluslararası sistemin istikrarı açısından önem taşımaktadır. ABD ve AB'nin ekonomik ve siyasi konularda ortak hareket etmesi Çin'i ekonomik bağlamda dizginleyebilir. Bununla birlikte ABD, Çin ve Doğu ekonomilerinin

büyümesine karşı değildir ya da gelişen Asya ekonomilerini birbirine karşı denge unsuru olarak kullanmaya ihtiyaç duymamaktadır. ABD'nin AB ile işbirliği içinde atacağı ekonomik adımlar Çin'i ekonomik olarak kontrol altında tutmaya yetecektir (Rosecrance, 2010: 49.) Buna karşın AB ile ABD'nin ticari ortaklığına karşı Çin başta olmak üzere Japonya, Hindistan ne yapabilir sorusu önemlidir. Bu devletlerin tatmin edici bir Asya Paketi kurması zor görünmektedir. Çünkü bu devletlerin ekonomik ilişkileri ABD, Kuzey Amerika ve AB'nin ekonomik sermayesine bağımlılığı üzerine kurulmuştur. Bununla birlikte Japonya'nın Çin, Hindistan ortaklığına katılması bu devletlerin ekonomik büyümesinde önemli rol oynayacaktır (Rosecrance, 2010: 49).

Devletlerin uluslararası sistemde söz sahibi olmak adına özellikle liderler bazında yaptığı eylemler uluslararası politikayı şekillendirmede önemli bir rol oynamaktadır. Nitekim ABD başkanı Obama ve Almanya Şansölyesi Merkel önderliğinde Avrupa'da yeni bir Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı çerçevesinde dünya gayri safi yurtiçi hasılanın neredeyse yarısı ile ekonomik bir güç yaratacak büyük bir serbest ticaret bölgesi kurmaya çalışılmıştır. 19 Haziran 2013'te Berlin'de Merkel ve Obama, Avrupa ve Amerika'nın, "küresel ekonominin motoru" olduğunu ifade etmiş, özgürlük, adalet ve özgürlük arayışlarında "bu iki aktörün potansiyellerinin farkına varmaları" gerektiğini vurgulamıştır. Tabii ki, iki kıtanın birleşmesi ticareti ve istihdamı arttırdığı gibi Obama'nın Amerikan ihracatını ikiye katlama, yatırım ve tüketim artırma hedefini kolaylaştıracaktır. Merkel, yapılan antlaşmada özellikle Alman arabaları ve tıbbi cihazların Amerikan pazarlarında aktif olmasının önemine vurgu yaparken Obama ise ekonomik ve ticari bağlamda mikroişlemciler, biyoteknik cihazlar ve sıvı doğal gazla Avrupa pazarlarında aktif olmayı savunmaktaydı. Bu Antlaşma önümüzdeki yıl planlandığı gibi sonuçlanırsa ekonomistler, 10 yılda iki kıtada bir milyon iş yaratma ve Atlantik'in iki yakasında da Gayri safi yurtiçi hasılda yüzde 0,5 oranında bir artış beklemektedir. Bu yatırım akışları ve turizmin iki aktör arasında ekonomik anlamda büyümeyi yeni boyutlara getirme ihtimali yüksek görünmektedir (Rosecrance, 2013).

Diğer önemli bir güç olan Çin ise kısa vadede, dış dünya ile olan bağlarını güçlendirerek bu Atlantik-karşıtı kombinasyona tepki verecektir (ve zaten cevap vermiştir.). Çin, dolar düşürüp avro satın alırken Amerikan tahvillerini Amerikan şirketlerinde hisseye

dönüştürmeye çalışmıştır. Londra'nın para piyasalarına girip Afrika'ya büyük miktarda yatırım yapmış ve yapmaktadır. Bunun yanında Gorbaçov ve özellikle Boris N. Yeltsin'in yönetimindeki Rusya Federasyonu da Batı'yla ve Avrupa Birliği ile aktif politikalar izlemiştir. Ancak Vladimir V. Putin iktidara geldiğinde Petrol fiyatları yükselmesi ve bol enerji kaynakları, Rusya'nın Batı'ya ihtiyaç duymadığını ve demokratik olmaya da ihtiyaç duymadığını göstermiştir. Sovyetler Birliği'ni yıkan aşırı güç ya da Batı'nın elindeki dengede ağır gelme potansiyeli değildi. Sonunda, Soğuk Savaşın kazanılması, Batı'nın kararlı ekonomik ve endüstriyel gücünü bir araya toplamasından kaynaklanmıştır (Rosecrance, 2013). 2000'li yılların başında Putin'in iktidara gelmesiyle birlikte izlediği pragmatik politikalar uluslararası sistemde Batı tarafından hoş karşılanmamış ve Rusya-Gürcistan Savaşı (2008) ve Kırım örneğinde Batı Rusya'ya sert tepki göstermiş ve ekonomik ambargo uygulamıştır.

Rusya'nın Kırım üzerinde izlediği politikada jeopolitik ve jeostratejik etkenlerin yanında ekonomik etkenler de önemli rol oynamaktadır ve Putin'i uluslararası politikada müdahaleci bir yöne sevk etmektedir. Rusya'nın Kırım için önemi Kırım'ın karasuları dâhilinde önemli ölçüde petrol ve doğalgaz bulundurması, bunun yanında turizm açısından önemli bir bölge olması ve ciddi bir döviz getirmesidir. Ayrıca Rusya bu bölgeden doğalgaz boru hatları geçirmektedir. Rus ihracatında önemli bir yere sahip olan doğalgazın ihracı noktasında Kırım'dan geçen boru hatları enerji güvenliği bağlamında Rusya için son derece önemlidir (Saraçlı, 2015: 80). Rusya'nın ekonomik eksenli saldırgan tutumu, Batı'yı rahatsız etse de Rusya bu eylemlerini sürdürmede kararlı görünmektedir. Bu noktada Batı'nın ticari eksenli ortaklık politikaları önem kazanmaktadır ve Batı'nın bu politikalara Rusya'yı da dâhil etmesi Rusya'nın bu saldırgan tutumunu yeniden gözden geçirmesine katkı sağlayabilir.

Uluslararası ticarete 2000'li yılların sonuna doğru uluslararası sistemin gergin ortamının da etkisiyle küresel bir girişimin başarısızlığı göz önüne alındığında ABD ekonomisinin genişliğini ve canlılığını genişletmenin yolu, yeni gümrük birlikleri ve döviz düzenlemeleri yoluyla sağlanabilir. Bu ekonomik politika durgunluğun kalıcı etkilerinin üstesinden gelmek için değil, aynı zamanda yükselen güçlerin büyümesiyle uyuşması için de önemlidir. Güçleri birleştirmek, ekonomik açıdan uluslararası sisteme dâhil olan

ülkeler için büyümeyi arttırmaktadır ve bu politika yirmi birinci yüzyılda, ekonomik parçalanma veya jeopolitik çatışma riski olmadan yapılabilir. Transatlantik bir serbest ticaret anlaşması bu yüzden çok önemli ve ekonomik ölçekli büyük yatırımların dünyanın diğer bölgelerinde de gerçekleşmesine ciddi katkı sağlayacaktır (Rosecrance, 2010: 50).

ABD ile AB arasında 2013'te Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı çerçevesinde yapılan antlaşma Doğu'ya karşı bir ekonomik savaş bildirgesi değildir. Aksine, Çin ve diğer devletlerin Batı'ya entegre olması ve dünyanın iki yarısını bir araya getirmesi gerektiği bilincini yansıtmaktadır. Daha büyük bir Amerikan ve Avrupa kombinasyonu, uluslararası sistemde bir güç dengesi çatışmasına yol açmakta ve bu dengesizlik başka devletleri kendi ekonomik çekirdeğine çekmektedir. Çin bu çekirdeğe bağımlıdır. Rusya'nın aksine, Çin petrolünün çoğunu ithal etmek zorundadır ve bu petrolü ve doğalgazı satın almak için gereken para, özellikle de Batı'ya olan ihracattaki gelirlerden gelmekteydi. Bir Avrupa-Amerikan ekonomik biriminin konsolide edilmesi, Çin'in de daha açık, liberal bir yönetim olabilmesi için de uluslararası sisteme katılmasını gerektirecektir. Bazı yönetici elitler ve politikacılar bunun zaten güçlü bir ilişkinin sonucunda aşamalı olarak geliştirildiğini ve Batı'nın bu yeni ticaret anlaşması olmadan Çin'i içine çekebileceğini savunmaktadır. Ancak ABD denedi ve başarısız oldu. 2009'da Çin, G-20 ile ikili bir blok oluşturmaya çalıştı, fakat Çin liderleri Obama'nın iklim değişikliği konusundaki işbirliği planlarını reddetti ve Obama'yı hayal kırıklığına uğratmıştır. Çin'in dikkatini çekmesi için Amerika'nın daha güçlü bir Batı'ya ihtiyaç duyacağı açıktı. Avrupa ile yeni bir ticaret ortaklığının en önemli avantajı, güçlü bir siyasi eksenli ve güvenlik temelinde gerçekleşmesidir. Batı'nın dünyadaki diğer ülkelerle ilişkileri yeniden canlandırmak için oluşturulan barışçıl ve güçlü ittifaka, askeri güç ve siyasi irade unsurları da eklemesiyle sonuçta, savaş değil ticaret ve ekonomik ilişkiler diğer devletleri Batı'nın ekonomik merkezine çekecek ve bu durum uluslararası sistemde istikrar ve güven ortamı oluşturacaktır (Rosecrance, 2013).

SONUÇ

Soğuk Savaş sonrası dönemde SSCB'nin dağılması sonucunda uluslararası sistemde ABD'nin hegemonik bir güç olarak ortaya çıkmasıyla beraber, sistemde uluslararası işbirliği ve ekonomik

ilişkilere dayalı karşılıklı bağımlılığın arttığı görülmektedir. Yine bu dönemde demokratikleşme çabaları artmış ve insan haklarını koruma çabalarının çatışma riskini azaltmasıyla beraber bir barış ortamı oluşmuştur. Uluslararası sistemde ABD'nin 11 Eylül 2001 saldırılarına kadar baskın bir güç olarak varlığını sürdürdüğü görülmektedir. Yine bu dönemde Çin, Hindistan ve Japonya gibi devletlerin de ekonomik olarak geliştiği görülmektedir. 11 Eylül Saldırılarıyla birlikte terörizme savaş açan ABD özellikle Bush önderliğinde gerçekleştirdiği birtakım askeri eylemlerle dünyada tepki çekmiştir. Bu doğrultuda uluslararası aktörlerin 11 Eylül Saldırıları ile birlikte kendilerini jeostratejik ve jeopolitik amaçlar çerçevesinde yeniden konumlandığına şahit olmaktayız. Günümüzde uluslararası aktörler çoğulcu bir yapı ile hareket etmekte, sistemdeki diğer ülkeler ile olan ilişkileri pragmatik yaklaşım çerçevesinde gerçekleştirmektedir. Bu durum ister istemez devletler arasında çıkar çatışmalarına yol açmaktadır.

ABD'nin 11 Eylül Saldırılarından sonra uluslararası sistemde hegemonik imajı sarsılsa da, ekonomik, askeri ve siyasi anlamda baskın ve etkili bir güç olma arzusu devam etmektedir. Özellikle bu dönemde Putin önderliğindeki Rusya Federasyonu, Almanya, Fransa, Çin, Japonya ve Hindistan'ın ekonomik anlamdaki yoğun çabalarının ekonomik, askeri ve siyasi bir güce dönüşme ihtimali vardır. Bu ihtimaller dâhilinde ABD'nin gücünün ekonomik anlamda olduğu kadar askeri ve siyasal anlamda da sarsılması, uluslararası sistemde ABD'nin baskın olduğu tek merkezli bir yapı yerine çok merkezli bir dönemin varlığını sürdürme olasılığı yüksek görünmektedir. Bu çok yapıli süreçte Putin önderliğindeki Rusya'nın atacağı adımlar önem kazanmaktadır. 2008 Rus-Gürcistan Savaşı'nda Putin'in Gürcistan'a saldırması ve Rus elitlerinin Rus dış politikasında karar almada önemli bir yere sahip olması Rosecrance'nin iç politikada elitlerin dış politikada karar alma mekanizması üzerindeki etkisini anlamamız açısından önemli bir örnektir. Bununla birlikte ekonomik manada gelişmekte olan ve gelişmiş olan bir devlet uluslararası politikayı şekillendirmede ve yön vermede önemli rol üstlenmektedir. Çin bu örneğe dâhil edilebilir. Çin'in son dönemlerde ekonomik ve ticari anlamdaki büyümesi uluslararası sistemde istikrar, güven ortamını geliştirmede ve küresel ekonomik büyümeye katkı sağlamada önemli katkılar sağlayacaktır.

Uluslararası sistemin çoğulcu yapısından kaynaklanan doğası, ABD'nin çok taraflı ilişkilere girmesini zorunlu kılmaktadır. Aslında uluslararası sistemde çok merkezli uyumlu bir koalisyon sisteminin oluşması Rosecrance'nin de ifade ettiği gibi sistemin istikrarı açısından önemlidir. Rosecrance yeni uluslararası sistemde de istikrarsız ve düzensiz duruma rağmen ekonomik ilişkilere dayalı politikaların, savaşız ve çatışmasız bir ortamın oluşmasına yardım edeceğini iddia etmekteydi. Fakat uluslararası sistemde çok fazla aktörün egemen olması, aktörler arasındaki çıkar çatışmaları ve "bozucu bir unsurun" olması uluslararası istikrarı bozabilmekte ve aktörler arasında ciddi uyum sorununa neden olabilmektedir.

Uluslararası sistemde küreselleşmeyle birlikte devletler arasında karşılıklı bağımlılığın artması, ekonomik anlamda olumlu görünse de kaynakların dünya genelinde eşit dağılmamasından kaynaklanan problemler de devam etmektedir. Özellikle Kuzey ve Güney arasında ekonomik anlamda ciddi farklar oluşmakta ve bu da önemli problemlere neden olmaktadır. Aynı şekilde büyük güçlerin artan enerji ihtiyacını karşılamak için özellikle enerjinin yoğun olduğu Orta Asya ve Ortadoğu'daki çıkarları da devletler arasında gerginliğe yol açmıştır. Bu durum da uluslararası sistemin istikrar ve barış ortamını uzun vadede zedeleyecek gibi bir görünüm arz etmektedir. Ayrıca uluslararası sistemde istikrarsızlığa neden olan ve gerginliği tırmandıran diğer bir gelişme de 2011'de Suriye'de iktidar ile muhalefet arasındaki anlaşmazlıktan kaynaklanan iç savaştır. Daha sonra farklı grupların da savaşa dâhil olması ile birlikte ülkede çatışmacı, karışık ve istikrarsız bir durum ortaya çıkmıştır. Bu durum günümüzde de devam etmektedir. Son dönemde ABD, Rusya Federasyonu, İran ve Türkiye gibi aktörlerin de dâhil olduğu Suriye Krizi, bölgesel ve uluslararası alanda da uluslararası sistemde gerginliğe ve istikrarsızlığa neden olmaktadır. Bir tarafta Putin'in Suriye üzerinde çıkarları perspektifinde izlediği politika diğer yandan Obama'nın Suriye konusundaki tavrı iki devlet arasında çıkar çatışmasına yol açmış ve Suriye Krizi'nin bölgesel bir krizden uluslararası krize dönüşmesine neden olmuştur. Putin Suriye üzerinde jeopolitik emelleri çerçevesinde hareket ederken Obama ise daha çok bölgenin istikrarı yönünde politikalar izlemeye özen göstermiştir. Bu noktada liderlerin ve karar alıcıların aldığı kararların uluslararası sistemi şekillendirmede çok önemli bir yere sahip olduğu görülmüştür.

Küresel aktörlerin çıkar çatışmaları sonucunda daha da karmaşıklaşan bu sorunun ciddi insan kayıplarına ve insan hakları ihlallerine neden olduğu görülmektedir. Bu noktada uluslararası sistemdeki büyük güçlerin siyasi elitlerin ve liderlerin işbirliği içinde sorunun çözümü adına atacağı adımlar ülkedeki savaşı önleme adına önem kazanmaktadır. Suriye Krizi'nde de açıkça görülmektedir ki uluslararası sistemde büyük güçler arasında karar alma sürecindeki uyum, sistemde istikrarı ve barışı sağlama adına önemli olacaktır.

KAYNAKÇA

- Arı, Tayyar (2013). *Uluslararası İlişkiler Teorileri*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Bromley, Simon (2011). "The Limits to Balancing", *Cambridge Review of International Affairs*, 24 (2), 129-134.
- Canbolat, İbrahim (2012). *Uluslararası İlişkilerde Türkiye Savaş ve Barış Arasında Dünya*. Bursa: Aktüel Yayınları.
- Çeçen, Anıl (2004). "Avrasya'da Dünya Hegemonya Kavgası". *2023 Dergisi*, 42, 12-28.
- Çiftçi, Kemal (2009). "Soğuk Savaş Sonrasında ABD: Rızaya Dayalı Hegemonyadan İmparatorluk Düzenine". *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 5 (10), 203-219.
- Ikenberry, G. John (2001). "American Grand Strategy in Age of Terror". *Survival*, 43 (4), 9-34.
- Jones, Walter S. (1997). *The Logic of International Relations*, New York: Longman.
- Kantarci, Şenol (2012). "Soğuk Savaş Sonrası Uluslararası Sistem: Yeni Sürecin Adı 'Koalisyonlar Dönemi mi? ". *Güvenlik Stratejileri*, 8 (16), 47-85.
- Knutsen, Torbjon L. (2006). *Uluslararası İlişkiler Teorisi Tarihi*. Mehmet Özay (Çev.). İstanbul: Açılım Yayınları.
- Miller, Benjamin (1994). "Explaining the Emergence of Great Power Concerts". *Review of International Studies*, 20 (4), 327-348.
- Nye, Joseph S. (Summer, 2004). "Soft Power and American Foreign Policy". *Political Science Quarterly*, 119 (2), 255-270.
- Özdal, Barış; Karaca, R. Kutay (2014). *Diplomasi Tarihi II*. Bursa: Dora Yayınevi.
- Primakov, Yevgeni (2010). *Rusyasız Dünya*. (çev.) Aijan Esenkanova İstanbul: Timaş Yayınları.
- Rasmussen, Greg (2001). "Great Power Concerts in Historical Perspectives". *The New Great Power Coalition Toward a World Concert of Nations*, Richard Rosecrance (Edit.). Maryland: Rowman&Littlefield Publishers, 203-221
- Rosecrance, Richard (1963). *Action and Reaction in World Politics*. Boston: Little Brown.
- Rosecrance, Richard (1976). *America as an Ordinary Country: US Foreign Policy and the Future*. London: Cornell University Press.
- Rosecrance, Richard (Autumn 1981). "International Theory Revisited". *International Organization*, 35 (4), 691-713.

Rosecrance, Richard (1986). *The Rise of Trading State: Commerce and Conquest in the Modern World*. New York: Basic Books.

Rosecrone, Richard (1990). *America's Economic Resurgence: A Bold New Strategy*. Canada: Harper Collins.

Rosecrance, Richard (Spring, 1992). "A New Concert of Powers". *Foreign Affairs*, 71 (2), 64-82.

Rosecrance, Richard (1996). "The Rise of the Virtual State". *Foreign Affairs*, 75 (4), 45-61.

Rosecrance, Richard (2002). "International Security and the Virtual State: States and Firms in World Politics". *Review of International Studies*, 28 (3), 443-455.

Rosecrance, Richard (May/June 2010). "Bigger Is Better: The Case for a Transatlantic Economic Union". *Foreign Affairs*, 89 (3), 42-50.

Rosecrance, Richard (27 Ağustos 2013). "Want World Domination? Size Matters", *The New York Times*, <http://www.nytimes.com/2013/07/28/opinion/sunday/want-world-domination-size-matters.html>

Saraçlı, Murat (2015). "Rusya Federasyonu'nun Yakın Çevre Politikasında Dış Rusların Yeri ve Kırım Meselesi", *Karadeniz Araştırmaları Dergisi*, 45, 69-88.

Sönmezoglu, Faruk (2014). *Uluslararası Politika ve Dış Politika Analizi*. İstanbul: Der Yayınları.

Uzer, Umur (2013). "21. Yüzyılda Tek Kutupluluk Tartışmaları". *Bilge Strateji Dergisi*, 5 (8), 69-93.

Waltz Kenneth; Quester, George H. (1982). *Uluslararası İlişkiler Kuramı ve Dünya Siyasal Sistemi*. (çev.) Ersin Onulduran, Ankara: AÜSBF Yayınları.

Yılmaz, Muzaffer Ercan (2013). *Savaş ve Uluslararası Sistem*. Bursa: Dora Yayınları.

206

IJSI 8/2
Aralık/
December
2015

SUMMARY

There has been various of transformation in basic features of international relations and number of actors since the Peace of Westphalia. There was a stable period in international system during the Cold War as states were defined by both USA and Soviet Union in according to their ideological stance. After the Cold War ended by the collapse of the Soviet Union, USA has become a hegemon actor in international system. Richard Rosecrance whose arguments are focal point of the present paper emphasizes that the "Concert of Powers" which was constituted by collaboration of USA, Russia, European Union, China and Japan after the Cold War is very important for the sake of achieving stability in international system. Rosecrance is emphasizing that role decision making mechanism in the internal politics of the political elites and managers is important shaping international politics and the role of states's internal economic policy on policies in the international system. He also argues that the trade system that is based on the reciprocal cooperation would prevent a possible conflict between these actors and he The September 11 terrorist attacks was important incident in international system as it was coordinated by a non-state actor against a powerful state. This terrorist attack has caused significant change in the structure of the international system. Whilst some argues that power of national state has been diminished after this incident, some also claims otherwise. As USA has become hegemon actor after the Cold War period which is referred as Post-Westphalia Era, other great actors have also been striving to be influential. There has been concerns in international community due to conflicting interests among states after the September 11 attacks in international system. Rosecrance suggests compatibility that is based on the collation among great powers would prevent international conflicts and maintain stability, yet, there is also emergence of tension with other states as a result of conflicting interests among the great powers. The current paper analyses the general structure of the international system in according to those developments after the Cold War. It also mentions about the occurred changes in the system and discusses how those changes have influenced the system. It finally makes some predictions about the future of the structure of international system.

